

Lønn som rekrutteringsmiddel

Torbjørn Hægeland, SSB

15.10.2007

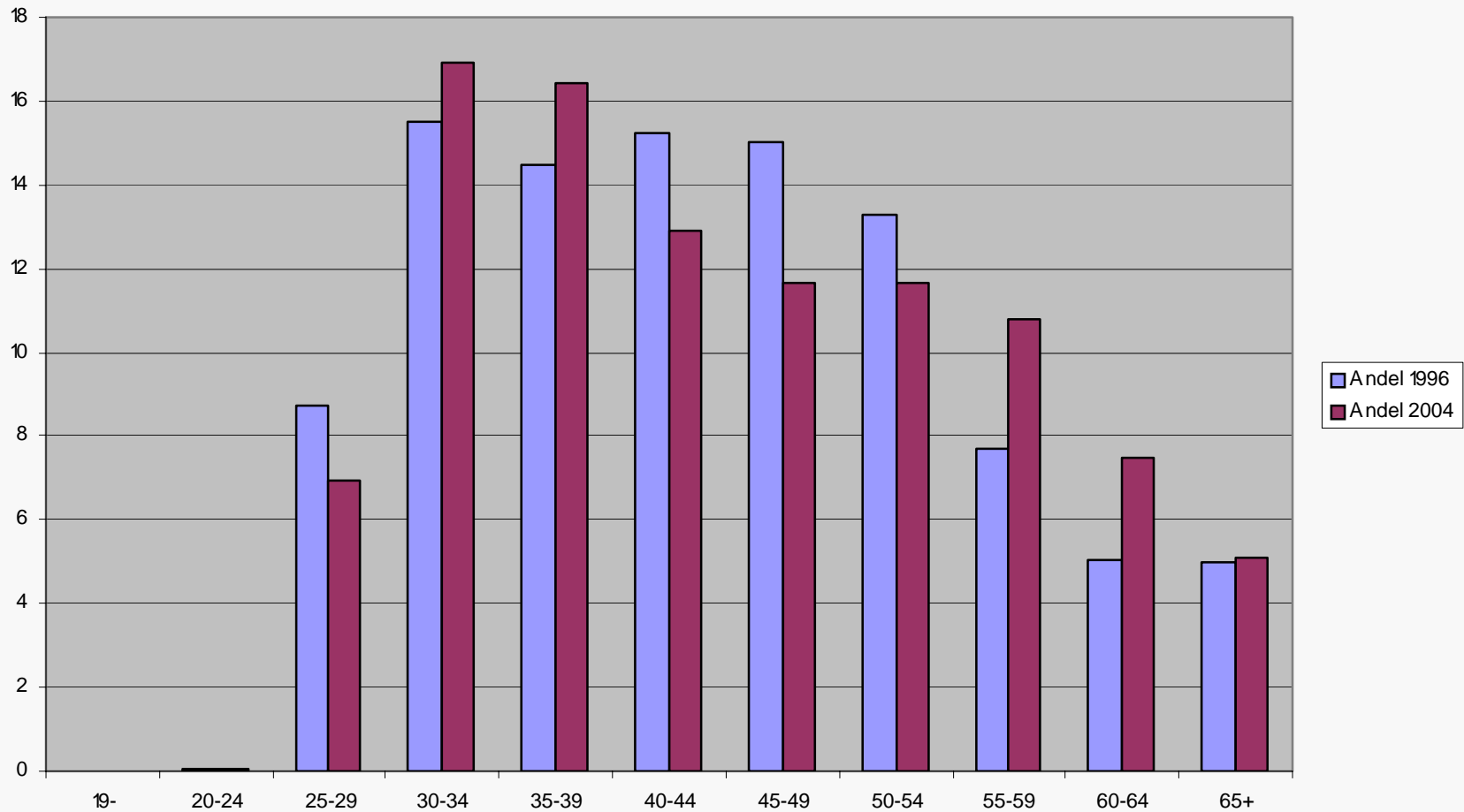
- Opptappingsplanen for forskning innebærer en sterk vekst i antall forskerårsverk
- Mange pensjoneres i de nærmeste årene – bare å erstatte disse krever omfattende rekruttering
- Dette gjelder ikke bare innenfor forskning – så konkurransen er hard
- Hvor viktig er lønn for rekruttering?
 - Hva vet vi om innektsforskjellene?
- Vil ikke markedet ordne opp?

Hvor mye krever opptrappingsplanen?

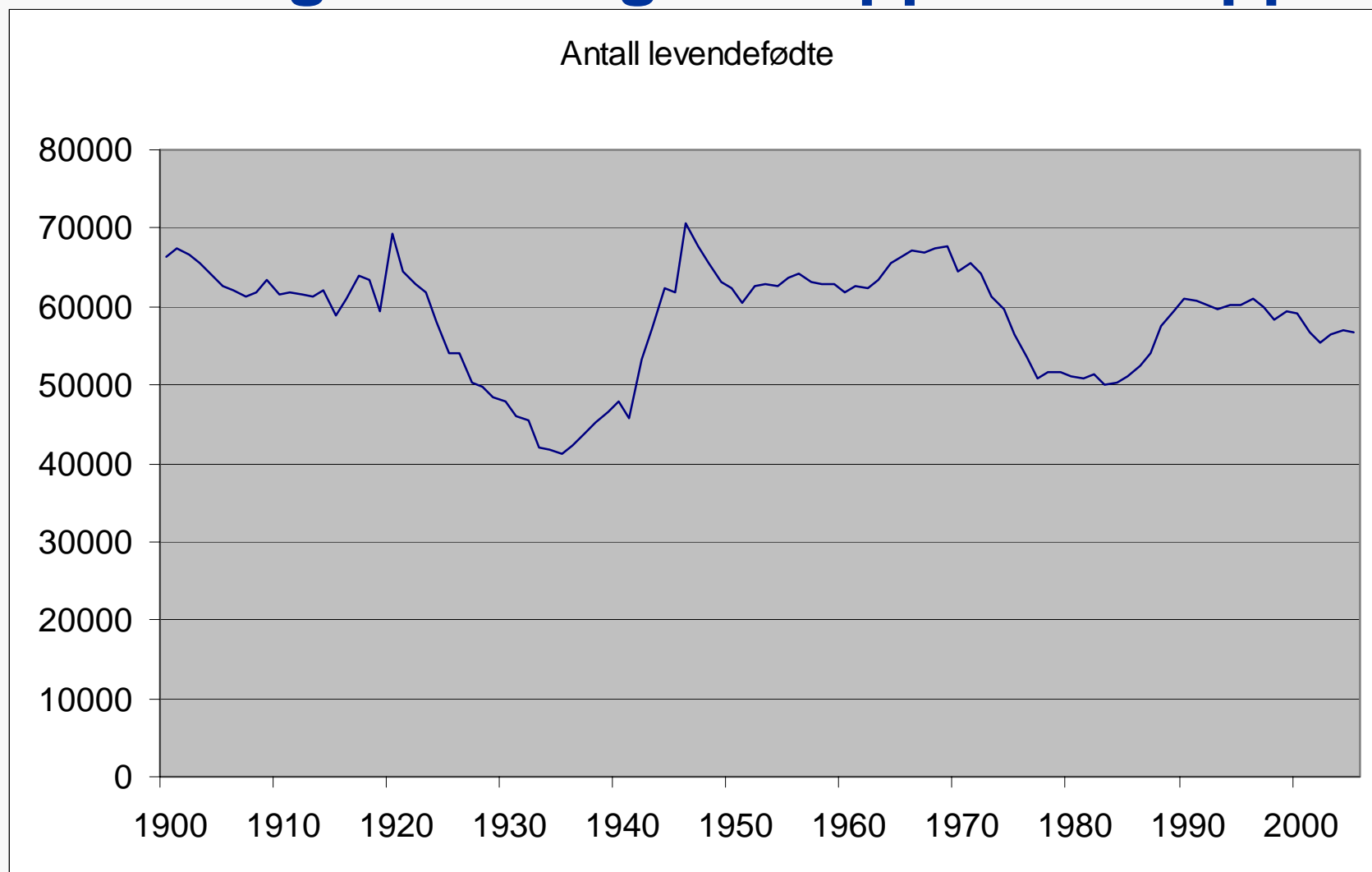
- FoU: 3 prosent av BNP i 2010
- Dette tilsvarer om lag 50 000 årsverk
 - 2003: 29 000, hvorav 21 000 med høyere utdanning
 - Samme forholdstall gir 36 000 FoU-årsverk med høyere utdanning.
- Realisering av 3-prosentmålet: 3000 nye årsverk i året fra 2006-2010
- Ca. 8000 fullfører høyeregradsstudier hvert år
- I underkant av 1000 doktorgrader
- Dette er krevende...

De høyt utdannede eldes...

Aldersfordeling - lang høyere utdanning

Demografi og utdanningseksplasjon gir utfordringer – mange vil oppleve knapphet

Stimulering av etterspørsel eller tilbud?

- De fleste ser for seg at målene i forskningsmeldingen skal innfris ved å stimulere *etterspørselen* etter forskningstjenester ved å gi skattefradrag for forskningsinvesteringer eller gjennom direkte subsidier til utvalgte prosjekter.
- Politikk som stimulerer *tilbudet* av forskningstjenester har fått mindre oppmerksomhet. Hvis man ikke klarer å rekruttere dyktige mennesker til forskning, kan vekst i forskningsinvesteringene ikke oppnås uten at kvaliteten på forskningen faller.
- Dimensjoneringen av og rekrutteringen til forskerutdanningene må være tilpasset den økningen av forskningsaktiviteten det legges opp til gjennom etterspørselsstimulerende tiltak.
- Her spiller selvsagt økonomiske insentiver til potensielle forskere en viktig rolle.

Hvorfor en FoU-politikk?

- Allment akseptert at forskning og ny teknologi er blant de viktigste drivkreftene for økonomisk utvikling i moderne industrisamfunn.
- Også allment akseptert at økonomisk vekst fra et allerede høyt inntektsnivå, ikke kan komme gjennom ren imitasjon av teknologi og produkter utviklet av andre.
- Et fritt marked underinvesterer i FoU

FoU: Avvik mellom privatøkonomisk og samfunnsøkonomisk avkastning

- Hele gevinsten tilfaller ikke forskeren
 - Vanskelig å forhindre at andre imiterer forskningsresultater
 - Gjennomsnittlig verdsetting av nytt produkt høyere enn prisen
 - Komplementaritet mellom eksisterende og nye produkter
 - Legger grunnlag for videre forskning
 - ”Kollektive goder
- Hvis ikke hele avkastningen av en investering tilfaller investoren, blir færre lønnsomme investeringer realisert
- Et fritt marked gir for lite forskning/for få forskere
- Dette begrunner en FoU-politikk

Allokering av talent: Får vi de rette forskerne?

- Sterk fokus på *hvor mange forskere* man trenger, ikke om de rette personene blir forskere.
- Dersom gode hoder velger bort teknologi, forskning og undervisning til fordel for sektorer som bidrar mindre til samfunnets kunnskapsproduksjon, kan det ha store konsekvenser på lengre sikt.
 - Skattejuss eller forskning?
- Det som kjennetegner teknologiutvikling og annen forskningsvirksomhet er at det genereres ideer og løsninger som har varig verdi.
- Gjennom undervisningssektoren blir denne kunnskapen spredd og overført til nye generasjoner.

- Hver ny generasjon står derfor “på skuldrene til” den forrige og bygger videre på deres innsikt. Dårlig politikk i en periode kan således ha varige effekter.
- Hvis kvaliteten på norske forskere blir svekket, har næringslivet liten evne til å generere verdifulle forskningsprosjekter.
- Da vil det kaste lite av seg for de unge talentene å velge en slik karrierevei. I neste runde forutser investorene at det norske utdanningssystemet ikke vil produsere den kompetansen som trengs for at investeringer i teknologi skal bli lønnsomme og tilpasser seg dette.

- Jobber innenfor forskning og undervisning har ikke-økonomiske attributter som verdsettes av mange
- Likevel, når:
 - Kraftig ekspansjon av FoU-sektoren
 - Fall – eller i hvert fall ingen økning i relative lønninger
 - Økonomiske insentiver har betydning for utdannings- og karrierevalg
- Nokså opplagt at man får et fall i gjennomsnittskvaliteten på de som rekrutteres
- Dette har negative konsekvenser på lang sikt

Livsløpsinntekt for utdanningsgrupper (Kirkebøen, 2005)

Rangering	Gruppe	Relativ livsløpsinntekt
1	Ingen utdanning utover grunnskole	0,830
2	Førskolelærer	0,832
3	Påbegynt videregående el. tilsv. skole	0,872
4	Vdg. fag, byggfag	0,891
5	Vdg. fag, jordbruk, skogbruk og fiske	0,897
6	Vdg. fag, tjenesteyting	0,908
7	Allmenn-, faglærer el adjunkt	0,921
8	Vdg. fag, helse og sosial	0,924
9	Vdg. fag, jern og metall	0,928
10	Cand.mag., hf. fag	0,937
11	<i>Fullført 12-årig videregående, fagutdanning</i>	0,937
12	<i>Vdg. fag, teknologi, håndverk og industri</i>	0,941
13	Helsevern, unntatt sykepleier	0,944
14	Vdg. fag, samferdsel	0,947
15	Vdg. fag, andre tekniske og håndverksfag	0,948
16	Vdg. fag, mekaniske fag	0,960
17	Humaniora og estetikk	0,986
18	Vdg. fag, elektro	0,994
19	Sykepleier	0,996

0	Fullført 12-årig videregående, allmenn el. tilsv.	1,000
21	Videregående, diverse fagutdanninger	1,001
22	Cand.mag., uspesifisert eller tverrfakultær	1,017
23	Cand.mag., sv. fag	1,033
24	Øvrige høyere utdanninger inntil 16 år	1,040
25	Sivilagronom, hagebruks- og forstkandidat	1,057
26	Maritim utdanning	1,067
27	Cand.mag., matnat. fag	1,070
28	Forskerutdanning, andre fag	1,071
29	Økonomi og administrasjon, unntatt siviløkonom	1,077
30	Øvrige utdanninger på 17 - 18 år	1,087
31	Ingeniør	1,096
32	Militær utdanning	1,096
33	Matnat. hovedfag el. tilsv.	1,114
34	Cand.odont., cand.pharm. og Cand.med.vet.	1,132
35	Sv. og juridiske fag, unntatt cand.jur.	1,154
36	Arkitekt og hagearkitekt	1,163
37	Forskerutdanning, sv. fag og undervisning	1,221
38	Forskerutdanning, matnat. og tekniske fag	1,267
39	Forskerutdanning, hf. fag	1,270
40	Cand.jur.	1,289
41	Sivilingeniør	1,314
42	<i>Forskerutdanning</i>	1,320
43	Siviløkonom, evt. med høyere avd.	1,436
44	Cand.med.	1,515
45	Forskerutdanning, helsefag	1,547

- Ingenting av det jeg har sagt til nå er spesielt revolusjonerende, heller ikke for myndighetene
- Hvorfor gjøres da ikke noe?
- Jo større sektor, desto dyrere er lønnsøkninger
- Bedret rekruttering gir ikke umiddelbare gevinster
- Innelåsing: Ingen masseflukt fra yrket selv om lønningene sakker akterut
- Fulle effekter av kunnskapspolitikken tar flere tiår – og da er det en nye politikere
- Andre tiltak – på andre områder – gir synlige effekter raskt